

УДК 94(=161.2=162.1:477.83-21)(093.2/.3)

DOI: 10.33402/up.2020-13-325-342

Василина ПАСТЕРНАК

аспірантка кафедри новітньої історії

України імені Михайла Грушевського

Львівського національного університету

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3291-9447>

e-mail: vasylynkapasternak@gmail.com

ЯК ПИСАТИ НОВІТНЮ ІСТОРІЮ МАЛОГО МІСТА НА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ПОГРАНИЧЧІ: (НЕ) ПОВЕРНЕННЯ БАГАТОКУЛЬТУРНОСТІ ТА ПОШУКИ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ ЖОВКВИ)

На основі усноісторичних джерел, архівних матеріалів і місцевого інформаційного простору проаналізовано сучасні історико-культурні інтерпретації минулого Жовкви. З'ясовано, що в досліджуваний період міська громада пройшла через етап спотворення та виключення з історії міста багатокультурного минулого (заміненого історією, написаною з радянського дискурсу) до відновлення історичної пам'яті та переосмислення локальної історії, зокрема через співвідношення українського гранд-нарративу з родинними спогадами. На підставі методики контент-аналізу в усній історії, що дає можливість поставити у фокус особистісне розуміння історії громади людиною, досліджено пам'ять про минуле міста, його визначних осіб та події; наведено оцінки історичних постатей польської, української, єврейської спільнот, що жили у місті, були його фундаторами, культурними представниками. Через призму родинних і особистих життєвих досвідів мешканці сучасної Жовкви пізнають і осмислюють поняття багатокультурності. Наведені у статті історії трьох жовківських родин відображають своєрідність життя в малому містечку на українсько-польському етнічному кордоні. Перша мікроісторія української сім'ї, яка сягає трьох поколінь, дає змогу проілюструвати взаємини в поліетнічному місті, а також прихід «радянського» до Жовкви. Друга зосереджена на пам'яті змішаної польсько-української родини та взаєминах з українцями під час Другої світової війни. Третя стосується єврейської сім'ї та спогадів про зниклу сторінку іудейської спільноти міста. Наведені сюжети засвідчують, що в повсякденному житті міжнаціональні суперечності відчувалися радше як елемент побутового спілкування, а не національні протиріччя та незгоди, а головним для кожного було осмислення і трактування Жовкви як свого рідного міста й осередку багатокультурного та різноманітного світу.

Ключові слова: Жовква, локальна історія, історична пам'ять, Ян III Собеський, українсько-польське пограниччя, локальна ідентичність, Станіслав Жолкевський.

Дослідження присвячене новітній історії Жовкви – невеликого містечка у Львівській області, яке певний час було резиденцією короля Яна III Собеського, що й сформувало його архітектурне обличчя. За радянської влади з історичної пам'яті мешканців Жовкви свідомо стирали спогади про численну польську та єврейську громади, що проживали тут, а назву міста змінили на Нестеров (на честь відомого пілота Петра Несторова, який 1914 р. загинув у бою неподалік від Жовкви). На сьогоднішньому етапі розвитку Жовква переживає відновлення глибшої історичної пам'яті на пострадянському просторі через взаємодію з українським гранд-нарративом та локальною історією. Поєднуючи традиції, історичну спадщину з сучасними технологіями, мешканці поступово формують локальну ідентичність, відновлюють забуті та замовчувані знання про багатокультурну історію міста, що стає частиною їхньої власної та колективної ідентичності. Місто ніби «перенасичене історією», у випадкового спостерігача складається враження, що тут зупинився час: жителі нікуди не поспішають, а старовинна архітектура вповільнює життєві ритми.

Мета статті – дослідити особливості співвідношення українського гранд-нарративу та локальної історії на основі усної історичних та інших джерел, висвітлити формування ідентичності жовківчан крізь призму родинних мікроісторій, розглянути чинники, які впливають на відновлення багатокультурності міста Жовкви із специфікою життя на пограниччі.

Для встановлення особливостей повернення пам'яті про багатокультурність історії Жовкви проаналізовано історичні праці, місцевий інформаційний простір, публіцистику, архівні, усної історичні, літературні та візуальні джерела. Найбільш повним джерелом відомостей про регіон є виданий у другій половині 1990-х років у 5-ти книгах збірник «Жовківщина», в якому у формі історичних нарисів та статей відображено історію краю з давніх часів до початку 1990-х років, вміщено мемуарні матеріали, описано сакральні пам'ятки¹. Силами місцевих краєзнавців і працівників Державного історико-архітектурного заповідника в Жовкві виходять збірники «Історична, мистецька, архітектурна спадщина Жовкви: проблеми охорони, реставрації, використання»² та «Жовква крізь століття»³. Автори публікацій порушують найрізноманітніші питання, найбільш поширені теми: жіночі постаті в історії міста, єврейська спадщина, проблеми збереження та реставрації історико-архітектурної спадщини.

¹ Жовківщина: Історичний нарис / відп. ред. М. Литвин. Жовква; Львів; Балтимор, 1994. Т. 1. 326 с. Каліка Я. Жовківщина: історико-мемуарний збірник. Жовква; Львів; Балтимор, 1995. Т. 2. 349 с.; Жовківщина: історико-мемуарний збірник / відп. ред. М. Литвин. Жовква; Львів; Балтимор, 1997. Т. 3. 328 с.; Жовківщина: історико-мемуарний збірник. Т. 4. 246 с.

² Історична, мистецька, архітектурна спадщина Жовкви: проблеми охорони, реставрації, використання. Збірник матеріалів українсько-польського науково-практичного семінару / за ред. В. Накопало. Жовква; Львів, 1998. 156 с.

³ Каськун С. Палац Жовківського замку. Функція: музей. *Жовква крізь століття*. Львів, 2012. Вип. II. 560 с.

Для кращого розуміння міської історії використано напрацювання Володимира Кравченка⁴, Олександра Гриценка⁵, Богдана Посацького⁶ та ін. Сюжети для конструювання локальної ідентичності віднаходимо в роботах Ярослави Верменич⁷, Наталії Зіневич⁸, Лариси Нагорної⁹.

Важливу групу джерел становлять матеріали усної історії – інтерв'ю. Вони є унікальним джерелом, що фіксує погляди та емоції мешканців, які можуть за деякий час їх же переоцінити. Питальник до інтерв'ю було складено з кількох тематичних рубрик, присвячених вивченню життя оповідача у місті, його уявлень про місто; респонденти висловлювали думки й оцінювали суспільно-політичне життя і свою роль у ньому (робота органів місцевої влади, участь у виборчих кампаніях тощо; висвітлювали історію міста через особисті та колективні практики. Виявлено, що респонденти, розповідаючи про місто, частково ідеалізують його, а говорячи про політичні та економічні процеси, подаючи фактографію подій, намагаються згладити непрості моменти польсько-українського минулого, показати їх через історії своїх родин. Для опрацювання інтерв'ю було застосовано методи усної історії¹⁰. Одним зі способів аналізу джерел з усної історії є контент-аналіз. Його використовують як соціологічний метод вивчення документів, за допомогою якого розкривають явно виражений і прихований зміст комунікації. За допомогою контент-аналізу текстові конструкції погруповано за рубриками, визначено їхнє емоційне забарвлення і здійснено підсумковий аналіз пригадування–забування сторінок з міської історії.

Доповненням архівної інформації стали матеріали з місцевого інформаційного простору – газети «Відродження»¹¹, «Жовківчанка» та «Ідеальне місто»¹². Дописи, повідомлення і дискусії, розміщені на їхніх шпальтах, відображають різноманітні аспекти життя міста. Візуальні образи міста можна сконструювати, залучаючи фотоальбоми та буклети про Жовкву, зокрема «Жовква та її святині» Тадеуша Свата

⁴ Кравченко В. Харків/Харків: столиця Пограниччя. Вільнюс, 2010. 358 с.

⁵ Гриценко О. Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України. Київ, 2014. 352 с.

⁶ Посацький Б. Простір міста і міська культура (на зламі ХХ–ХХІ століть). Львів, 2007. 208 с.

⁷ Верменич Я. Локально-регіональні рівні вітчизняного нарративу. *Український історичний журнал* (Київ). 2013. № 5. С. 4–23; Верменич Я. Нова локальна історія та історична регіоналістика: експлікація термінів. *Регіональна історія України: зб. наук. праць*. Київ, 2007. № 1. С. 13–28.

⁸ Зіневич Н. Локальна історія: виклики і перспективи. *Регіональна історія України: зб. наук. праць*. Київ, 2010. № 7. С. 27–46.

⁹ Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст. Київ, 2008. 405 с.

¹⁰ Грінченко Г. Усна історія: методичні рекомендації з організації дослідження: для студентів і аспірантів. Харків, 2007. 32 с.

¹¹ Є тільки один король! Шлях Яна Собеського як транснаціональний туристичний продукт. *Відродження: народний часопис Жовківщини (Жовква)*. 2015. № 52. 31 грудня. С. 1–2.

¹² Герич В. Повернення в Жовкву. *Жовква – ідеальне місто*. Жовква, 2012. № 4. С. 3–4.

й Петра Козаревського¹³. У них подано коротку історію Жовкви, роль у розбудові міста його власників.

Національний гранд-нарратив та локальна історія. Джерела інформації про історію міста. Протягом багатьох десятиріч локальна історична пам'ять не була предметом дослідження українських істориків; усе, пов'язане з історією пам'яті, контактами усередині спільноти, взаємовпливами з іншими спільнотами, затирано чи спотворювалося, а відтак виявилось виключеним спершу з радянської версії історії, а згодом і з українського гранд-нарративу¹⁴. Факти про багатокультурне минуле міста, присутність і роль у регіоні поляків та євреїв свідомо замовчували. Таке затирання пам'яті стало можливим внаслідок радикальних змін складу населення українсько-польського прикордоння під час Другої світової війни, з одного боку, та під впливом державної ідеології, радянзації, з іншого. Адже напередодні Другої світової війни в Жовкві жили євреї, поляки та українці (приблизно 40, 35 та 25% з 11 000 мешканців). Євреї здебільшого загинули у війні, а в 1944–1946 рр. місто залишили поляки. Жовкву поступово заселяли українці з прилеглих сіл, військові, партпрацівники, спеціалісти зі Східної України та інших республік СРСР. Населення відзначалося мобільністю. Під впливом державної пропаганди воно приймало радянську ідентичність, а влада свідомо затирала багатокультурну історію міста. У випадку Жовкви це становило чималий виклик, адже сам вигляд центральної частини міста породжував багато питань, його формували представники різних етнічних груп: знатні польські родини й італійські архітектори, єврейські купці, українські художники і чиновники.

Як відомо, в українському гранд-нарративі переважає думка про поляків як поневолювачів українського народу. У шкільних підручниках простежується тенденція до створення негативного образу поляків – «одвічних гнобителів» українського народу (для міської історії – це протистояння польської влади і шляхтичів з українськими міщанами). Зі школи ці уявлення потрапляють в історичну свідомість багатьох мешканців України, зокрема й Жовкви, відповідно породжуючи суперечності й відкриті питання. Такий стан поступово вдається подолати завдяки розвитку української історіографії та її входженню до світової, пошуку балансу в оцінних судженнях, включенню міських/локальних спільнот до національної/державної історії, що дає можливість змістити фокус з політичного на особистісне розуміння історії громади, її поразок та перемог, провести пошук своїх героїв і ворогів, які протиставляються чи є одними й тими ж героями¹⁵.

Основним джерелом для відновлення локальної історичної пам'яті є місцевий інформаційний простір, який включає постійне висвітлення історії міста в пресі, проведення конференцій і конкурсів («Шанувальник пам'яток Жовкви» – конкурс на фахову реставрацію чи догляд за пам'яткою на місці проживання), встановлення інформаційних таблиць з коротким викладом історії міста та пам'ятки; уроки історії

¹³ Сват Т., Козаревський П. Жовква та її святині. Жовква, 1999. 116 с.

¹⁴ Верменич Я. Локально-регіональні рівні вітчизняного нарративу. *Український історичний журнал* (Київ). 2013. № 5. С. 5.

¹⁵ Зіневич Н. Локальна історія: виклики і перспективи. *Регіональна історія України: зб. наук. статей*. Київ, 2010. № 7. С. 28.

в школі (конкурси серед учнів на кращі знання, малюнки з історії міста, написання творів і рефератів); перекази історії міста від батьків, колективні та індивідуальні дослідження історії міста.

Відновлення пам'яті про місто відбувається через пресу й літературу, діяльність заповідника, реставрацію історичних пам'яток. Так, до прикладу, серед тематичних статей місцевої газети «Відродження», «Жовква – ідеальне місто» переважають сюжети локального нарративу про визначні історичні постаті міста та події з минулого, сучасні роздуми про історію міста. У шкільних творах малі жовківчани з великою любов'ю розповідають про своє місто та історичні постаті, яких уже вважають невід'ємною частиною спільної історії міста та краю: «Якщо з горнятком кави сісти у невеличкій кав'ярні та дивитись на площу, через деякий час здається, що пані та пани ходять за продуктами та на Службу Божу у костел, а Станіслав Жолкевський зустрічає поважних гостей цілого світу та планує нову битву. Не вірите? Перевірте самі»¹⁶.

Роздуми про те, як включити річпосполитський і австрійський періоди історії Жовкви в загальноукраїнську історичну канву виявляються для респондентів непростими й наводять їх на суперечливі думки: «Я не можу точно відповісти, воно заставляє задуматися. На той час існувала Річ Посполита – велика держава, частиною якої були і ми, а отже, й наші фундатори, потім власники міста служили цій державі, тому не знаю, напевно, вони є й частиною нашої історії, не лише міста й української... Думаю, нам ближчою є історія міста, ніж козаччина того ж періоду, яка нам була принесена»¹⁷.

Попри неоднозначні оцінки багатьох складних моментів історії взаємин між українцями й поляками, опитані жовківчани виявили тенденцію радше позитивно оцінювати досвід перебування регіону в складі Речі Посполитої, відзначаючи конституційне право країни та функціонування магдебурзького права: «Місто протягом довголітньої історії входило до складу Речі Посполитої, великої європейської держави, яка була конституційною. Тобто місто мало широкі права на правах магдебурзького права. Значить у період Речі Посполитої місто розвивалось... Моє ставлення до цієї держави позитивне»¹⁸.

Жовківчани зазначають, що існування міста на засадах магдебурзького права зробило його центром ремесел і торгівлі: «До того тут були Винники, але вони не мали таких прав. Місту Жовкві надали магдебурзьке право в 1603 році. Потім дозволили проводити 4 ярмарки на рік. Для міста, думаю, це було вигідно, розвивалась торгівля. У місті за наданими привілеями діяли цехи. У місто запрошувались різноманітні майстри: скульптори та архітектори»¹⁹. Респонденти вказують, що

¹⁶ Твори учнів 8-а класу Жовківської школи № 3. URL: <https://www.facebook.com/651572248283746/photos/a.653687168072254.1073741828.651572248283746/910242422910242/?type=3&theater> (дата звернення: 12.05.2017).

¹⁷ Інтерв'ю з Кушнір М. В., 1986 р. н., записане в місті Жовква 15 вересня 2014 р. *Архів автора*.

¹⁸ Інтерв'ю з Зінків Л. М., 1954 р. н., записане в місті Жовква 6 лютого 2015 р. *Архів автора*.

¹⁹ Інтерв'ю з Кундиоро І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня 2016 р. *Архів автора*.

перебування міста в тодішньому річпосполитському просторі забезпечило йому міжнародне визнання: «В місті на той час діяло Венеціанське посольство. Тобто місто мало дуже високий міжнародний статус»²⁰.

Так само прихильно висловлювалися респонденти про австрійський період, наділений зараз низкою позитивних конотацій на всій території Галичини: «А, місто було ще під Австрією, та, думаю, йому повезло, магдебурія ж залишилась, але воно було крайньою провінцією. Не думаю, що влада дуже про нього дбала. Але ставлення до Австрійської імперії позитивне»²¹. Легко зауважити, що важливим мотивом позитивних оцінок є наявна в сучасному українському дискурсі «мода» на європейськість і бажання підкреслити належність у минулому до європейської спільноти.

Отже, жовківчани через зацікавлення історією та її пізнання формують локальну історичну пам'ять, ідентифікуючи себе з історичними постатями і пам'ятками міста. Відновлення пам'яті про місто відбувається через пресу і літературу, діяльність заповідника. Попри неоднозначні оцінки історичних моментів, респонденти позитивно оцінюють перебування міста у річпосполитському та австрійському просторі, вказуючи на те, що Жовква існувала на засадах магдебурзького права, мала міжнародне визнання.

Ефект пограниччя. Багатокультурність крізь призму родинних мікроісторій. Відновлення/отримання знань про історичне минуле Жовкви та їхнє осмислення відбувається, серед іншого, завдяки численним родинним історіям, які сягають углиб на декілька поколінь і змальовують своєрідність життя в малому містечку на українсько-польському етнічному кордоні. Pogranichchya tvorить prostir pošuku dialogu, є чинником інтеграції різних соціокультурних утворень, приводить до взаємопроникнення елементів культур у межах однієї місцевості й родини, навіть у середині особистості, формує поле для подвійних і багаторівневих ідентичностей, які входять у ширші контексти – місцеві, регіональні, національні, європейські. Через призму родинних і особистих життєвих досвідів мешканці сучасної Жовкви пізнають і осмислюють поняття багатокультурності. Спробуємо навести це за допомогою сімейної пам'яті трьох жовківських родин – української, польської та єврейської.

Історія української родини Байбулів у пам'яті нинішнього покоління сягає кінця ХІХ ст. Розповідь респондентки охопила три покоління. Її бабця народилася 1901 р. в сім'ї українських трудових мігрантів в Нью-Йорку. Згодом родина повернулася і купила в Жовкві будинок: «Бабуся хоч не мала вищої освіти, закінчила 7 чи 6 класів... ні-ні, 6. ...Вона працювала спочатку в робітничій професії. Могла забезпечити себе харчами, одягом. Потім, після війни, вона працювала повитухою. Люди її кликали, коли народжувались діти недоношені, і вона помагала їх виходжувати. Де того навчилася? Казала, що під час війни працювала в шпиталі»²². Діти зростали в атмосфері польсько-української двомовності: «Бабуся вже нас

²⁰ Інтерв'ю з П'єх Н. Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня 2016 р. *Архів автора*.

²¹ Інтерв'ю з Кушнір М. В., 1986 р. н., записане в місті Жовква 15 вересня...

²² Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня 2016 р. *Архів автора*.

потім вчила малих дітей польських віршиків... потім було легше вчити польські слова. Тоді виявила, що то польські слова, а не українські чи діалект». Конфлікти з поляками на міжнаціональному ґрунті виникали ще в підлітковому віці, однак дорослі стежили, щоб вони не загострювалися: «Були конфлікти та не великі, хлопці щепалися через історію Галичини, чия вона – українська чи польська. Але скоро ці конфлікти припиняли вчителі». Між сусідами різних національностей переважала приязна атмосфера: «На вулиці вони мирно жили з поляками, якщо траплялась біда, взаємодопомогали».

Респондентці відомо про мешкання в Жовкві численної єврейської громади: «На вулиці, де проживали навпроти Василіанського монастиря, недалеко був єврейський квартал. З юності дружили з Гелею, вони були не з бідних, але бабуся згадує, що й українці не відставали. Казала, що на рівні з подругою мала і шкіряну куртку, і чоботи, завжди намагалась вчитись дуже добре. Хвалилась, що знала польське письмо краще, ніж подруга». Непорозуміння між євреями й українцями на національному ґрунті не було: «Бабуся ніколи не згадувала про конфлікти з євреями. Казала, що вони між собою конфліктували через переманювання клієнтів, українських господинь, які готували їм їжу по суботах. Їхні сварки збирали цілі вулиці і виглядали комічно».

Родині було відомо про існування під час Другої світової війни єврейського гетто. До долі євреїв вони ставилися зі співчуттям: «Бабуся казала, що під час війни єврей приходив просив, щоб бабуся занесла їжу в гетто для його доньок. Бабуся кілька раз варила їжу, намагалась носити в гетто, але це було неможливо. Поліція там стояла, могли зразу розстріляти». Відомо, що за переховування і допомогу євреям німці розстрілювали людей: «Була українська родина, яка переховувала євреїв, то їх німці розстріляли. Всіх розстріляли»²³.

Натомість чорними барвами записано в родинній пам'яті встановлення в регіоні радянської влади: «Коли прийшли перші москалі, їхні дружини насміхались з моєї бабусі, але в неї були шкіряні чоботи, були шкіряна така куртка. І от коли вони зустрічалися з ними, то вони погордливо говорили їм “куркулька”. Хоча вони не були куркулями». Із зовнішнього вигляду приїжджих насміхались: «Ще був такий віршик про тих жінок, про те, як вони одягались: “Сподніца в кльош, на ногах галоши, на glove червона беретка, бачиш, іде советка”». Велика образа на радянську владу в родині була пов'язана, зокрема, з тим, що їх змусили відмовитися від закордонного спадку: «Бабуся дуже ненавиділа комуністичний режим. Коли була молодша, юнка, приїхав якийсь офіцер, водив усюди, казав підписати папери. Папери, очевидно, на спадок». Удома були конфлікти через радянську пропаганду в школі: «Коли моя мама вступала в піонери, їй пов'язали червоний галстук. То коли вона приходила до хати, то мусила його зняти, той червоний галстук. Бабуся казала, що то все від диявола, і того червоного галстука в хаті не повинно бути».

Родинна пам'ять змішаної польсько-української родини Бренів зосереджена навколо Другої світової війни. Жіноча лінія (бабуся, мати) мала польське етнічне походження, натомість батько був українцем (загинув у молодому віці). Виразним акцентом у спогадах є мирне співжиття між поляками й українцями: «Усі

²³ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н. ...

один одного на вулиці знали: в кого яка біда, хто допоможе. Не конфліктували на етнічному рівні: бо ти поляк, ти українець. Коли німці забрали їжу в сусідів-українців, то бабуся приносила їм їжу. Казала, що немає серед нас ворогів. Ми всі один одному поміч, а ворог один». Вивезення євреїв з міста відбувалося в них на очах²⁴: «Мама розповідала, що бачила той момент, коли вивозили євреїв з міста в 1943 році. Каже, що вони їхали в товарних вагонах. Один, коли потяг зупинився, вистрибнув, хотів втекти. Проте його розстріляли».

Толерантне ставлення до оточення, добросусідські взаємини, очевидно, сприяли рішенню сім'ї не виїжджати на територію Польщі після завершення війни²⁵: «Маму не депортували в 46-му, вони з бабусяю залишились в Жовкві. Хоч були поляками, але знали українську мову. Мама добре, бабуся трохи гірше. Мама завжди вчила толерантності на прикладах з історії міста, яке до Другої світової війни було поліетнічним. Казала, що потрібно завжди допомагати людям незалежно від національності. Завжди згадувала сусідку-українку, яка допомагала в складні для родини часи – їжею, продуктами».

Яскраві та колоритні сцени мирного співжиття різних етнічних груп у довоєнній Жовкві залишив у спогадах єврей Шимон Самет: «На узбіччі шляху Жовква – Львів ріс парк “Старий мур” з кіоском праворуч. Наші матері гуляли тут по суботах і говорили про все і про всіх: тут можна було дізнатися, хто послав свого сина до Львова у пошуках роботи; хто і як одружується тощо. Після спуску з парку вниз можна було пройти до корчми напроти, де, занурені в хмари цигаркового диму і в розмови, приправлені лайкою, пили пиво поляки, українці та євреї»²⁶.

З початком Другої світової війни його родина виїхала до Палестини, відтак спогади про Жовкву овіяні смутком за рідною землею: «Моє серце так сумує за тобою, місто мого народження, яке відірвали від нас на віки вічні. У спогадах я прогулююся вулицею Колейовою, яка була вулицею польської інтелігенції – на ній мешкали чиновники, вчителі, лікарі, серед них було також трохи євреїв. Це була жвава вулиця, особливо у вечірній час і по суботах. Той, хто прагнув насолодитися красою жовківської природи, йшов у парк, в якому, занурений у свої думки, отримував задоволення від тиші та спокою. Багато хто з моїх співмістян прогулювався по парку»²⁷.

У спогадах Шимон Самет вказав, що Ринок був серцем міста, в якому кипіло життя, велась торгівля, містились освітні заклади: «Площа була серцем міста, з якого виходили вулиці на всі напрямки світу... Широка, велика площа, у центрі якої стояв колодязь із водою. З одного боку площі – будівля старої фортеці у дворі, в якій діяла міська гімназія ім. Яна III Собеського та суд, з іншого боку – стоянка для селянських підвод та возів, які привозили з навколишніх сіл товари на продаж. Але жовківський світ процвітав у польсько-українській мовній мішанці»²⁸.

²⁴ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н. ...

²⁵ Інтерв'ю з Бренем А. Р., 1964 р. н., записане в місті Жовква 25 серпня 2016 р. *Архів автора*.

²⁶ Gelber N. M., Ben-Shem Y. Sefer. Zolkiew (Memorial book of Zolkiew). Jerusalem, 1969. 844 р.

²⁷ Там само.

²⁸ Там само.

Такі родинні перекази є одним із найважливіших чинників формування історичної пам'яті та побудови індивідуальної стратегії ідентичності людини. Вони змальовують картину, вільну від ідеологічних нашарувань та односторонньої правди. Спроба подивитися на минуле Жовкви крізь призму родинних мікроісторій представників різних національностей засвідчила, що в повсякденному житті міжнаціональні суперечності відчувалися радше як елемент побутового спілкування, а головним для кожного було осмислення та трактування Жовкви як свого рідного багатокультурного міста.

Пам'ять, забування, вигадування: контент-аналіз матеріалів усної історії.

Пригадування розповідей батьків про історію міста, перші самостійні розвідки викликають у жовківчан гаму почуттів: гордість за місто, сором за забуття минулого, конфлікт пам'яті, що виникає при розбіжностях у трактуванні минулого. Покажемо це на прикладі контент-аналізу матеріалів усної історії:

Вторинне кодування	Первинне кодування	Текстові секвенції
Місце народження	Історія Жовкви є предметом гордості	<p>«Жовква – моє рідне місто, у ньому я народилася, прожила тут все своє життя. Коли навчалась у Львові, завжди з трепетом поверталася додому. Воно найкраще в світі, унікальне, має свою довголітню історію. Було резиденцією королів Собеських, центром єврейської філософської думки»²⁸.</p> <p>«Жовква – то моє... як можна не любити ці вулиці, площу. Жовква – то моя рідна домівка, місце мого спокою, радості чи печалі. Разом з містом переживаю усі злети і падіння»²⁹.</p>
Замовчування історичних подій	У школі про історію міста не розповідали	<p>«У школі в радянський період історія міста не розглядалась. Не було уроків історії міста чи краєзнавчих. А історії про польський період міста замовчували. Замовчували і про єврейське питання та його долю»³⁰.</p> <p>«Ні, у школі не розповідали. Скоріше удома батьки згадували. Мама розповідала, що, коли була малою, то бавилась на зруйнованих мурах, там, де нині адміністрація»³¹.</p> <p>«Та у школі навіть історії України не було, вона була частиною історії СРСР. Тому якихось краєзнавчих уроків чи уроків з історії міста не було»³².</p>

²⁸ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

²⁹ Інтерв'ю з Бренем А. Р., 1964 р. н., записане в місті Жовква 25 серпня...

³⁰ Інтерв'ю з Марцін І., 1982 р. н., записане в місті Жовква 27 серпня 2016 р. *Архів автора.*

³¹ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

³² Там само.

	<p>У Жовкві свідомо знищували чи вивозили пам'ятки, які свідчили про багатокультурність</p>	<p>«Після війни радянські військові зацементували герб над входом у замок. Повивозили батальні картини з костелу Лаврентія до Львова, замалювали фрески Буцманюка в храмі Серця Ісусового, церкви позакривали... Зачищали все з багатокультурної історії»³³.</p> <p>«У місті ходила жартівлива історія, що пам'ятник Собеському забрали після того, як Хрущов проїжджав через місто і не зрозумів, чому пам'ятник стоїть королю, а не Леніну. Після того пам'ятник забрали, площу реконструювали і поставили Ілліча»³⁴.</p> <p>«Бабуся розказувала, як в 60-х роках розвалювали Звіренецьку браму... Ні, Глинську. Розвалювали танками. Важко їм то вдавалося, брама не піддавалася»³⁵.</p> <p>«У 1951 році влада перейменувала місто в Несторів, не враховуючи думки місцевого населення. Лише в 1991 році місту вдалось повернути свою стару назву, збирали підписи, опитували мешканців, і назву затвердили»³⁶.</p>
<p>Вплив історії на сучасні українсько-польські відносини</p>	<p>Для налагодження міжнародної співпраці потрібно згладжувати протиріччя минулого</p> <p>Знайти порозуміння в українсько-польському діалозі непросто</p>	<p>«З 90-х років відновились міжнародна співпраця. На спільні кошти було відновлено костел Святого Лаврентія, різні конференції, відбуваються поїздки до Замостя, Кракова, Лодзя для обміну досвідом з реставрації споруд. У поїздках намагаємося знайти спільні концепції історії, згладити протиріччя»³⁷.</p> <p>«У своїй співпраці намагаємося змістити негативні акценти, але вдається важко через цю прірву “залізної стіни”, “криваву історію” після війни, яка відкинула нас назад у минуле, яку не так легко подолати зараз»³⁸.</p>

³³ Інтерв'ю з Каськун С. В., 1962 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня 2016 р. *Архів автора*.

³⁴ Інтерв'ю з Кундиною І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

³⁵ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

³⁶ Інтерв'ю з Швець Т. І., 1968 р. н., записане в місті Жовква 30 серпня 2016 р. *Архів автора*.

³⁷ Інтерв'ю з П'єх Н. Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня...

³⁸ Інтерв'ю з Кузьменко О. В., 1982 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня 2016 р. *Архів автора*.

Оцінки історичних постатей	Станіслав Жолкевський	<p>«Ну, а як же Станіслав Жолкевський не може бути частиною нашої історії. А історії міста тут і мови нема. Він ж народився на території сучасної України. Якби він не любив цей край, то не обрав би його для закладення резиденції, не боронив місто так ревно»³⁹.</p> <p>«...батьки розказували про засновника міста Станіслава Жолкевського і назване в його честь місто»⁴⁰.</p> <p>«Про Жолкевського дізналася в 93–94 році, коли був створений заповідник, тоді була перша конференція, відновлення співпраці. Відбувався пошук джерел. Було дуже мало відомостей, звідки пішла Жовква. До нього місто було звичайним, без мурів, зазнавало частих грабунків та нападів татар, кілька раз було спалене. За Жолкевського були збудовані фортифікаційні споруди... Чи вважаю його учасником української історії?! Думаю, так, він є учасником української історії. Він разом з козаками брав ж Москву, був старостою. Так, був учасником української історії»⁴¹.</p> <p>«Ми пов'язані історією. Жолкевські – це русинський полонізований рід. Їм не було чуже українське. І він є учасником польської, української та жидівської історії»⁴².</p> <p>«Жолкевський збудував місто, і таким чином увіковічнив своє ім'я. Залишив спадок для своїх нащадків»⁴³.</p> <p>«Жолкевський – так, може бути символом міста. Якби не було його, не було б Жовкви. Могло бути щось гірше або краще, але історія склалась так»⁴⁴.</p>
----------------------------	-----------------------	---

³⁹ Інтерв'ю з Кушнір М. В., 1986 р. н., записане в місті Жовква 15 вересня... .

⁴⁰ Інтерв'ю з Ковальчук С. С., 1967 р. н., записане в місті Жовква 24 квітня 2014 р. *Архів автора*.

⁴¹ Інтерв'ю з Каськун С. В., 1962 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

⁴² Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

⁴³ Інтерв'ю з Кундиорою І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

⁴⁴ Інтерв'ю з П'єх Н.Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня...

		<p>«Родина Жолкевських була дуже багатою. Вони були магнатами. На місці Винник Жолкевський почав будувати Жовкву, бо було потрібне місто в мурах. Перше чому будував місто тут – це щорічні набіги татар, війни стимулювали його до цього, щоб було безпечно жити людям. Друге – це природний захист: з півдня Розточанські гори, знизу протікає річка, яка робить кільце. А на півночі були непрохідні болота. Тому ясно, що він вибрав те місце для закладення своєї резиденції. Але Жолкевський будував місто тут, тому що тут проходили торговельні шляхи на Схід. Тобто він добре продумав, де будувати своє місто, як в плані захисту, так і економічної вигоди»⁴⁵.</p>
	Ян III Собеський	<p>«Вважаю Яна Собеського не творцем, а учасником української історії, яка, з огляду на історичні реалії, перебувала у певній залежності від його політики»⁴⁶.</p> <p>«Про Яна Собеського – короля Польщі, дізналась з шкільних підручників історії. Мені довгий час не було відомо, що він володів нашим містом, зробив його королівською резиденцією. Потім дізналась, що він фондував заснування Василіанського монастиря. Поляк будував українські церкви. Думаю, він був творцем того міста, адже надав місту дух величності, долучав місто до західного вектора розвитку»⁴⁷.</p> <p>«Ми тісно пов'язані один з одним, наші історії переплітаються. Собеський як король є учасником української, польської, єврейської історії на наших теренах. Єврейська синагога називалась в його честь – “Собеський шув”»⁴⁸.</p> <p>«Ян Собеський запросив до міста євреїв, щоб вони займались торгівлею у місті. Дозволив їм побудувати синагогу. Бо якби не було синагоги, то вони б тут не жили, не торгували»⁴⁹.</p>

⁴⁵ Інтерв'ю з Кундиною І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

⁴⁶ Інтерв'ю з Гнідик І. І., 1986 р. н., записане в місті Жовква 15 листопада 2014 р. *Архів автора*.

⁴⁷ Інтерв'ю з Морозович М. Ф., 1958 р. н., записане в місті Жовква 15 вересня 2014 р. *Архів автора*.

⁴⁸ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

⁴⁹ Інтерв'ю з Кундиною І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

	Радзивілі	<p>«Радзивілі...Радзивілі, так, були власниками міста. Відома магнатська родина. Для Радзивілів Жовква була символ приналежності до роду Собеських. Михайло Радзивіл піклувався, відновлював її, підтримував на належному рівні. Після його смерті місто занепало»⁵⁰.</p> <p>«Так, вони були власниками міста...Такими останніми добрими господарями міста. Після них місто занепало. Перестало бути центром тяжіння культури»⁵¹.</p> <p>«Радзивілі були постатями не локального, а українського масштабу. Мали декілька замків у регіоні, в тому числі і Жовкву»⁵².</p>
	Даниловичі	«Відомостей про Даниловичів було дуже мало. І фрагментарні. Найбільше там знали про засновників – Жолкевського чи Собеського» ⁵³ .
Жіночі по- статі Жовкви	Регіна Собеська керувала містом, коли чоловік був у походах	«Регіна Собеська була дуже господарна. Поки чоловік був у походах, вона тримала контроль у місті. Такі жінки будували місто, піклувалися про нього» ⁵⁴ .
	Софія Жолкевська стежила за будівництвом родинної усипальниці	«Донька Жолкевських Софія стежила за будівництвом костелу, який потім став родинною усипальницею» ⁵⁵ .
	Теофілія Собеська побудувала на передмісті монастир	«Внучка Жолкевських – Теофілія Собеська – побудувала монастир для свого сина. Будувала вона його на жовківському передмісті. То був дуже великий крок, що вона будувала його на передмістю, а не в центрі. На передмісті жили ж бідні люди, вони потребували лікування, навчання. Тобто це був дуже великий крок» ⁵⁶ .

⁵⁰ Інтерв'ю з П'єх Н. Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня...

⁵¹ Інтерв'ю з Зінків Л. М., 1954 р. н., записане в місті Жовква 6 лютого...

⁵² Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

⁵³ Інтерв'ю з П'єх Н. Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня...

⁵⁴ Інтерв'ю з Кундиорою І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

⁵⁵ Там само.

⁵⁶ Там само.

Єврейська сторінка історії міста	Жовква – центр єврейської філософської школи та хасидизму	«У Жовкві була відома єврейська філософська школа. Жовква була відомим центром хасидизму» ⁵⁷ .
	У Жовкві проживали відомі мудреці-талмудисти	«У Жовкві проживали відомі мудреці, мудреці-талмудисти. Відомий талмудист Рабат Шолом. На єврейському кладовищі похований Александр Шор, автор “Ритуальний забій худоби”. Йому у 2003 чи 2004 році переробили могилу – огеї, такий будиночок, а всередині його надгробок. У Сполучених Штатах є навіть його адепти-послідовники, котрі читають його книги» ⁵⁸ .
	Жовква була відомим центром єврейського друкарства	«У місті жили нащадки друкаря Урі Фебус Галеві, котрий прибув до Жовкви і започаткував друкарську справу. Відтоді Жовква стала центром єврейського друкарства на Галичині» ⁵⁹ .
	Герш Лаутерпахт – відомий жовківчанин	«Відомий правник Герш Лаутерпахт народився у 1897 році у Жовкві. О, та, відома “Декларація прав людини” 1948 року, фактично, була складена на основі його ідей і поглядів. У місті він здобув початкову освіту, далі у Львові навчався у гімназії, потім в університеті і Відні. Що цікаво, він був перекладачем при Лізі Націй в українському питанні, тобто на той час він був відомою особою» ⁶⁰ .
До Другої світової війни у місті була велика єврейська громада	«До Другої світової війни у місті була велика єврейська громада. Зараз Синагога не діє. Але в ній збереглося багато написів. В єврейській ж мові нема голосних, слова можуть писатися як окремо, так і разом. В нас ті написи є всі разом написані, то це означає, що в місті була така людина, яка вміла їх писати, і була така людина, яка вміла їх читати. То це означає, що рівень єврейської громади був дуже високим» ⁶¹ .	

⁵⁷ Інтерв'ю з Кундиною І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

⁵⁸ Інтерв'ю з Байбулою Л. Р., 1973 р. н., записане в місті Жовква 24 серпня...

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ Там само.

⁶¹ Інтерв'ю з Кундиною І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

<p>Спірні питання</p>	<p>Пошуки в історії аргументів на користь українського характеру міста</p>	<p>«Місто Жовква виросло на території українського села Винники, власником якого був Андрій Висоцький – український магнат, який потім подарував ці землі Жолкевському. А Жолкевські, якби вони не прийняли католицької віри і не почали ототожнювати себе з поляками, вони ніколи би в житті не мали таких достатків... А подаровані Висоцьким землі Жолкевському говорять про те, що в них були тісні відносини українця з українцем»⁶⁵.</p> <p>«Ми маємо спільну історію, ми від того нікуди не дінемось. Так, були погані моменти, були добрі моменти. Але було, крім того, багато змішаних українсько-польських сімей. Але потрібно відстоювати наш український бік. Поляки не хочуть чути, що до того тут були Винники. Також не хочуть чути, що Жолкевські були з руського роду, православними. Тобто землі Висоцький подарував у спадок як українець – українцеві»⁶⁶.</p> <p>«Місто творило три народи – українці, поляки, євреї. Кожна з версій має своє право на існування. Але до польського періоду ці землі належали українцям...ні, русинам. Так буде вірніше. Потім стало частиною Польського королівства. Так? Так. Українська тодішня еліта шукала засобів до існування, приймаючи католицизм, ставали поляками. Тобто містом володів поляк з українського роду. То місто було українсько-польським – спільним. Зараз українське, наше рідне з такою історією»⁶⁷.</p>
-----------------------	--	---

Контент-аналіз поданих матеріалів засвідчує, що раніше великі пласти історії Жовкви свідомо замовчували та затирали, але через родинні історії, розповіді батьків, індивідуальні досвіди відроджується розуміння історії Жовкви як багатокультурного переплетення минулого українського, польського та єврейського народів, які колись спільно жили і творили історію міста.

Перша умовна група об'єднує текстові секвенції про історію рідного міста, яка є предметом гордості. Більшість респондентів вважає, що Жовква – найрідніше, найкраще, унікальне місто з довголітньою історією.

Друга група містить текстові секвенції про замовчування подій з історії міста. Респонденти зазначили, що минуле міста не було предметом вивчення на шкільних

⁶² Інтерв'ю з П'єх Н. Р., 1984 р. н., записане в місті Жовква 22 серпня...

⁶³ Інтерв'ю з Кундиорою І. М., 1964 р. н., записане в місті Жовква 3 вересня...

⁶⁴ Інтерв'ю з Швець Т. І., 1968 р. н., записане в місті Жовква 30 серпня...

уроках історії, а політика стала інструментом із затирання історії міста – починаючи із назви міста і закінчуючи знищенням пам'яток.

Наступна група містить текстові секвенції про українсько-польські взаємини. Респонденти висловили думку, що міжнародна співпраця принесла позитивні результати і причинилася до переосмислення спільних історичних тем, хоча вони містять чимало непростих сюжетів, які потребують вирішення.

Одна з умовних груп, яка має найбільшу кількість текстових секвенцій, стосується оцінки історичних постатей, що жили в місті, були його фундаторами, культурними представниками. Респонденти найбільше згадують про засновника міста Станіслава Жолкевського, вважають, що він є частиною історії міста та краю; наголошують, що він походив із русинського роду; побудував місто тут, бо дуже любив цей край. Респонденти дуже пишаються тим, що місто було резиденцією короля Яна III Собеського; зазначають, що він був учасником української, польської та єврейської історії. Найменше інформації у респондентів про Радзивілів та Даниловичів, яких вони пригадували фрагментарно або плутали з іншими історичними постатями. Жінки в історії міста оцінені високо, відзначено, що вони діяли на рівні з чоловіками: підтримували порядок, дбали про будівництво сакральних споруд.

Наступна умовна група містить текстові секвенції про єврейську сторінку з історії міста. Опитувані звернули увагу на культурні, духовні, матеріальні здобутки, які залишила після себе єврейська громада, зокрема у філософській та юридичній сферах в історії міста і світу.

Інша з умовних груп містить текстові секвенції про українські сторінки історії Жовкви. Більшість респондентів вважає, що до заснування Жовкви існували українські Винники, які згодом були подаровані полякові з українським корінням. Так, історично-правова аргументація все ще знаходить певне місце в роздумах сучасних мешканців про минуле регіону, хоча домінує все ж теза про спільне минуле, яке потрібно вивчати і шанувати.

Отже, досліджувати історію міста останніх десятиріч складно, адже вона ніби твориться на очах, оцінки й відчуття щоразу змінюються, корегуються під впливом нових викликів, історик приречений не лише шукати, а й конструювати джерела. Наявна історіографічна база відображає подієву історію Жовкви, а усноісторичні, візуальні та архівні джерела деконструюють її, дають можливість поставити у фокус особистісне розуміння історії громади, висвітлюють історію міста очима його мешканців. Тому локальна історична пам'ять мешканця сучасної Жовкви формується, з одного боку, в межах українського гранд-нарративу, основним джерелом якого виступають шкільні підручники, національний інформаційний простір, а з іншого – під впливом краєзнавчих публікацій місцевої преси, діяльності заповідника та розповідей рідних чи сусідів, які здебільшого охоплюють знання про 3–4 покоління та відтворюють драматичні моменти війн та репресій ХХ ст.; сцени мирного співжиття і взаємодопомоги в довоєнній багатонаціональній Жовкві.

Якщо непрості моменти «польського» та «австрійського» минулого сьогодні вже згладжуються і навіть подекуди цей час підлягає ідеалізації та використанню в міських брендах у туристичних цілях, то радянський час у родинній пам'яті здебільшого має негативне забарвлення через досвід репресій, позбавлення власності, спотворення історії. Тому, позиціонуючи себе, як і більшість мешканців Галичини,

свідомими патріотами Української держави, жовківчани виявляють розуміння взаємопов'язаності історичних ліній, прагнуть приділяти більше уваги локальному досвіду; включають до власного розуміння ідентичності багатокультурне минуле Жовкви, яке входить у ширші контексти – національні, державні та європейські.

REFERENCES

- (Baibula L. R., Personal communication, August 24, 2016) [in Ukrainian].
(Bren A. R., Personal communication, August 25, 2016) [in Ukrainian].
Gelber, N. M., & Ben-Shem, Y. Sefer. (1969). Zolkiew (Memorial book of Zolkiew). Jerusalem [in Hebrew].
Herych, V. (2012). Povernennia v Zhovkvu. *Zhovkva—idealne misto*. *Zhovkva*, 4, 3–4 [in Ukrainian].
(Hnidyk I. I., Personal communication, November 15, 2014) [in Ukrainian].
Hrytsenko, O. (2014). *Pamiat mistsevoho vyrobnytstva. Transformatsiia symvolichnoho prostoru ta istorychnoi pamiaty v malykh mistakh Ukrainy*. Kyiv [in Ukrainian].
Humnytska, Z. (2015, Hruden 31). Ye tilky odyń korol! Shliakh Yana Sobeskoho yak transnatsionalnyi turystychnyi produkt. *Vidrodzhennia. Narodnyi chasopys Zhovkivshchyny*, 52, 1-2 [in Ukrainian].
Kalika, Ya. (Ed.). (1995). *Zhovkivshchyna: istoryko-memuarnyi zbirnyk* (Vol. 2). Zhovkva; Lviv; Baltimore [in Ukrainian].
Kaskun, S. (2012). Palats Zhovkivskoho zamku. Funktsiia: muzei. *Zhovkva kriz stolittia*, 2, 321–330 [in Ukrainian].
(Kaskun S. V., Personal communication, August 24, 2016) [in Ukrainian].
(Kovalchuk S. S., Personal communication, April 24, 2014) [in Ukrainian].
Kravchenko, V. (2010). *Kharkov / Kharkiv: stolitsa Pogranychia*. Vilnius [in Russian].
(Kundyra I. M., Personal communication, September 3, 2016) [in Ukrainian].
(Kushnir M. V., Personal communication, September 15, 2014) [in Ukrainian].
(Kuzmenko O. V., Personal communication, August 22, 2016) [in Ukrainian].
Lytvyn, M. (Ed.). (1994). *Zhovkivshchyna: Istorychnyi narys* (Vol. 1). Zhovkva; Lviv; Baltimore [in Ukrainian].
Lytvyn, M. (Ed.). (1997). *Zhovkivshchyna: istoryko-memuarnyi zbirnyk* (Vol. 4). Zhovkva; Lviv; Baltimore [in Ukrainian].
Lytvyn, M. (Ed.). (1997). *Zhovkivshchyna: istoryko-memuarnyi zbirnyk* (Vol. 3). Zhovkva; Lviv; Baltimore [in Ukrainian].
(Martsin I., Personal communication, August 27, 2016) [in Ukrainian].
(Morozovych M. F., Personal communication, September 15, 2014) [in Ukrainian].
Nakopalo, V. (Ed.). (1998). *Istorychna, mystetska, arkhitekturna spadshchyna Zhovkvy: problemy okhorony, restavratsii, vykorystannia. Zb. materialiv ukrainsko-polskoho naukovo-praktychnoho seminaru*. Zhovkva; Lviv [in Ukrainian].
Nahorna, L. (2008). *Rehionalna identychnist: ukrainskyi kontekst*. Kyiv [in Ukrainian].
(Piekh N. R. Personal communication, August 22, 2016) [in Ukrainian].
Posatskyi, B. (2007). *Prostir mista i miska kultura (na zlami XX–XXI stolit)*. Lviv [in Ukrainian].
(Shvets T. I., Personal communication, August 30, 2016) [in Ukrainian].

Svat, T., & Kozarevskiy, P. (1999). *Zhovkva ta yii sviatyni*. Zhovkva [in Ukrainian].
Vermenych, Ya. (2013). Lokalno-rehionalni rivni vitchyznianoho naratyvu. *Ukrain-skyi istorychnyi zhurnal*, 5, 4–23 [in Ukrainian].

Vermenych, Ya. (2007). Nova lokalna istoriia ta istorychna rehionalistyka: eksp-likatsiia terminiv. *Rehionalna istoriia Ukrainy*, 1, 13–28 [in Ukrainian].

Zinevych, N. (2010). Lokalna istoriia: vyklyky i perspektyvy. *Rehionalna istoriia Ukrainy*, 7, 27–46 [in Ukrainian].

(Zinkiv L. M., Personal communication, February 6, 2015) [in Ukrainian].

Vasylyna PASTERNAK

PhD Student

Mykhailo Hrushevskiy Department of Modern History of Ukraine

Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3291-9447>

e-mail: vasylynkapasternak@gmail.com

DOI: 10.33402/up.2020-13-325-342

HOW TO WRITE THE NEW HISTORY OF A SMALL TOWN ON THE UKRAINIAN-POLISH BORDERLANDS: (NO) RETURN OF MULTICULTURALITY AND SEARCHING IDENTITY (USING A CASE STUDY OF ZHOVKVA)

The article analyzes the historical and cultural interpretations of Zhovkva's past on the basis of oral historical sources, archival materials and the local information space. During the study period, the urban community went through a stage of distortion and exclusion from the history of the city of a multicultural past (replaced by history, written from the Soviet discourse), to the restoration of historical memory and rethinking local history, in particular, through the correlation of the Ukrainian grand narrative with related memories. Based on the method of content analysis in oral history, which makes it possible to focus on the personal understanding of the history of society by a person, the memory of the past of the city, its prominent figures and events were investigated; estimates of historical figures of the Polish, Ukrainian, Jewish communities lived in the city that were its founders, cultural representatives are given. Through the prism of family and personal life experiences, residents of the modern Zhovkva learn and comprehend the concept of multiculturalism. The stories of three families from Zhovkva in the article show the peculiarity of life in a small town on the Ukrainian-Polish ethnic border. The first microhistory of the Ukrainian family, which reaches three generations, allows us to illustrate both the relationship in a multi-ethnic city and the arrival of the «Soviet» in Zhovkva. The second is focused on the memory of a mixed Polish-Ukrainian family and relations with Ukrainians during World War II. The third concerns the Jewish family and the memories of the missing history of the Jewish community in the city. The plots show that in everyday life, ethnic contradictions were felt rather as an element of everyday communication, rather than national contradictions and differences, whereas the main thing for everyone was the understanding and interpretation of Zhovkva as his native city and organization of a multicultural and diverse world.

Keywords: Zhovkva, local history, historical memory, Jan III Sobieski, Ukrainian-Polish border, Jews, Stanisław Żółkiewski, Poles.